

Shulchan Aruch (Choshen Mishpat 232:3 based on Rambam)

או בהמה או שאר — **If one sells to his fellow land or a slave,** — **and a defect** — **was found in the purchase that the buyer did not know about,** — **he may return it even after many years,** — **for this is a mistaken sale.** — **And this is true only where [the buyer] did not use the purchase after he discovered the defect.** — **But if he used it after he saw the defect,** — **he waived his rights,** — **and he is not able to return it.**

Ritva (Bava Metzia 50b)

You should know — **that if the buyer used the purchase** — **there are three rules:**

(1) — **If the use was before he discovered the *ona'ah*,** — **he can return it as is,** — **because he acted with permission.**

(2) — **If he used it after he discovered the *ona'ah*,** — **and before he informed the seller of his intention to return the item,** — **he forgave his *ona'ah*.** — **For if this is not so,** — **he should not have used it** — **since it was a nullified sale.**

(3) — **If he discovered the *ona'ah* and informed [the seller]** — **and afterwards used it,** — **he did not forgive his *ona'ah*.** — **Rather, he is obligated to pay to the seller what he used** — **or what loss he caused through his use** — **if the one defrauded wants to nullify the sale to claim *ona'ah*.**

Machaneh Ephraim (Dinei Ona'ah 15)

If a defect was found in the purchase — **and he informed [the seller],** — **and afterwards used it,** — **it appears that in such a case we do not say that he waived his rights** — **so that he is not able to return it.** — **So wrote the *Ritva* in his *chidushim* about cancelling a sale when the price was more than a sixth too high.**

אם הודיע למוכר

שו"ת גליא מסכת (סימן י, הובא בפתחי תשובה רלב, א) - יש לחלק בין טענת אונאה לטענת מומין, דבשלמא בטענת אונאה אף ביתר משתות מכל מקום גוף המקח ישר בעיניו ועיקר טענתו הוא על הוספת דמים שפיר יש לומר דמועיל הידיעה להמוכר כדי שידע שמה שהשתמש לא יהיה מחילה לתביעת ממון שיש לו, הואיל ואינו יורד המוכר תיכף לבטל המקח מסתמא מתרצה לסלק דמי יתרון שקיבל... מה שאין כן בטענת מומין דאין ביניהם טענת דמים כלל רק שאינו מתרצה בעיקר הקניה בודאי שאין שום תועלת במה שהודיע להמוכר תביעת המום שיהיה לו רשות להשתמש בו ומדהשתמש על כרחך שהתפייס על מומו. [ועי' משפט שלמה ח"ד עמ' קב, שאונאה יותר משתות הוה כמו מום בחפץ ואפ"ה כתב הריטב"א שמודעה מהני. ועי' גם אמונה ומסחר עמ' רלה].

פתחי תשובה (שם) - בנדון השאלה הנ"ל שהיה המעשה שהקונה לא שילם עדיין דמי המכירה בודאי הנכון עם הרב הגדול הנ"ל דאין להוציא מהקונה הנ"ל, אולם אם כבר שילם להמוכר ובא עתה להוציא מהמוכר צריך עיון כי לכאורה דברי הרב גליא מסכת הנ"ל דברים של טעם הם.

ערוך השלחן (רלב, ד) - אם היה הלוקח תלמיד חכם שיודע הדין ששימוש הוי מחילה אינו מועיל הודעתו דמי הכריחו להשתמש בו ובודאי מחל, ואם היה מההמונים אין שימושו מחילה כיון שהודיעו. [והנתיב יושר (כג, סק"ד) מקשה עליו].

נתיב יושר (כג, ג, מיוסד על כנה"ג) - אם גילה דעתו לעדים שרצונו לבטל המקח אין ההשתמשות מחילה.

אופנים אחרים שאין השימוש ראייה למחילה

-שימוש להציל עצמו מהפסד

נתיבות (רלב, א) - ונראה דאם לא היה יכול להחזירו כגון שלא היה המוכר בביתו והוא דבר שעושה ואוכל ונשתמש בו כדי שיעשה ויאכל יכול לחזור בו אפילו אחר כמה ימים, דנהי דנתבטל המקח מכל מקום דמי לשומר אבידה שאם הוא דבר שעושה ואוכל שיעשה ויאכל.

-שימוש לצורך אחר

דברי משפט (ח"ד עמ' תיט) - הרי דהנתיבות סובר דאפילו שמוש בגופו של המקח שהיה למטרה אחרת כדי למנוע את הפסד ללקוח כיון שהמקח הוא דבר שעושה ואוכל אינו הוכחה על מחילה על טענת מקח טעות... [וכל שכן] שמוש בחפץ שאינו בגוף החפץ אלא שמוש לתועלת צדדית כפי שטענה הנתבעת שהשאיר את הסחורה בחנותה שלא להותיר את החנות ריקה זמן קצר לאחר פתיחתה... אינו יכול להוות גלוי על הסכמה למקח ומחילה על טענת הדגמים. [וכן עי' שם בתשובה אחרת (עמ' שעה) כגון להניח שטיח פגום על הריצפה עד שיוכל להחזירו].

-שימוש מחמת אונס

פתחי תשובה (רלב, א) - בעיקר הדבר בהשתמש מכח אונס [כגון שקנה עגלה וראה המום בדרך] לכאורה פשוט דודאי יכול לחזור כמו באונאה יותר משיעור כדי שיראה. [וכן עי' ערוך השלחן שם].

אם אין הלוקח יודע שהתשמיש חשוב מחילה

אורחות המשפט (הובא בפתחי תשובה שם) - יש להסתפק טובא בעיקר דין זה דאם השתמש באם הקונה הוא מהמונים ועמי הארץ שאינם יודעים כלל מדין דאם השתמש בו, ואינם יודעים כלל מעיקר דבר זה דאסור להשתמש בו מאחר דרוצה להחזירו, אך מורה היתר לנפשיה דכל זמן שחבירו לא החזיר המעות מותר לו להשתמש בו, אבל מכל מקום אינו מוחל בשום אופן.

פתחי תשובה - השתמש מחסרון ידיעה אינו יכול לחזור דלא נתנו חז"ל דבריהם לשיעורין. וכיוצא בזה מצאתי בשיטה מקובצת... והנהו עובדי דכיפי וורשכי אף על גב דהלוקח לא מחל על אונאתו כיון דמבעל הבית לקח לא פלוג רבנן, דאם לא כן יש חילוק בין לוקח עם הארץ או תלמיד חכם. (ומיהו אפשר לחלק קצת דשאני התם שהוא דין של החכמים חכמי הש"ס).

משפטי תשמורו (עמ' קכא) - וכוונתו כנראה דדוקא בהא דלבעל הבית אין אונאה דאיתא בש"ס בזה אמרינן ל"פ, משא"כ בנידון דידן [שמקורו מהרמב"ם].